

ВІДГУК

**офіційного опонента Зарічанського Олега Анатолійовича про дисертацію
Великого Яреми Богдановича на тему «Педагогічні умови громадянського
виховання майбутніх офіцерів служби порятунку»,**

**поданої на здобуття вченого ступеня кандидата педагогічних наук за
спеціальністю 13.00.07 - теорія і методика виховання**

Українське суспільство прагне сформувати таких громадян, завдяки яким Україна посяде гідне місце у світовому співтоваристві. В умовах існування незалежної Української держави в системі підготовки майбутніх офіцерів служби порятунку важливого значення набувають питання виховання у молоді почуття любові до Батьківщини. Процес становлення громадянського суспільства в Україні передбачає докорінну трансформацію світоглядних орієнтацій та ціннісних орієнтирів особистості. Йдеться про зміну ставлення людини до самої себе та до інших людей, активізацію самоцінності, значущості власної ролі й особистої відповідальності за майбутнє держави, суспільства, цивілізації.

Актуальність дослідження визначається необхідністю підвищення ефективності громадянського виховання курсантів ЗВО, формування у них громадянського світогляду, а також їхньої підготовки до громадянського виховання майбутніх офіцерів служби порятунку. Особливої ваги визначена проблема набуває у контексті того, що важливою умовою ефективності громадянського виховання виступає прогнозування результатів виховного впливу, тобто громадянської вихованості майбутніх офіцерів.

З цієї точки зору дисертаційна робота Великого Я.Б. є актуальною і має важливе практичне значення.

Для оптимальної підготовки майбутніх офіцерів служби порятунку до поглиблення теоретичного і практичного досвіду громадянського виховання необхідно розв'язати низку суперечностей, зокрема - необхідність оновлення змісту, форм, методів і засобів громадянського виховання у закладі вищої освіти та недостатність рівня реалізації цих вимог у практичній діяльності.

Аналіз стану теорії й практики громадянського виховання майбутніх офіцерів служби порятунку дає можливість зробити висновок, що обрана дисертантом тема на сьогодні розкрита лише частково і вимагає подальшого наукового обґрунтування.

Завдання дисертаційної роботи Я.Б. Великого полягають у з'ясуванні сучасного стану громадянського виховання у закладах вищої освіти, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов громадянського виховання, розробці інтегративно-цільової програми та методичного забезпечення громадянського виховання майбутніх офіцерів служби порятунку.

Основні завдання дисертаційного дослідження розв'язанні у трьох розділах.

У вступі дано обґрунтування актуальності й доцільності дослідження, визначення його об'єкта, предмета, мети, завдань, гіпотези та методологічних засад дослідження.

У *першому розділі* дисертантом проведений аналіз теоретичних засад громадянського виховання майбутніх офіцерів служби порятунку, уточнено поняттєвий апарат дослідження, виявлено, що громадянське виховання в сучасній педагогічній науці розглядається на основі різних підходів і позицій, визначено і науково схарактеризовано історичні етапи розвитку громадянського виховання у вітчизняній педагогічній науці і практиці; наведена характеристика і авторська модифікація базових теоретичних категорій дослідження.

Аналіз дозволяє зрозуміти, що специфіка громадянського виховання майбутніх офіцерів служби порятунку в умовах сучасного закладу вищої освіти полягає у побудові системи виховної роботи, де домінантним є громадянське виховання; в організованому, планомірному, систематизованому, послідовному та цілеспрямованому освітньому процесі, спрямованому на засвоєння майбутніми офіцерами служби порятунку національних духовних і культурних цінностей, формування національно-патріотичної свідомості, переконань, поведінки,

готовності до захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій.

На основі аналізу теоретичних викладок та практичних результатів низки досліджень у *другому розд'ї* науково обґрунтовано педагогічні умови та модель громадянського виховання майбутніх офіцерів служби порятунку; визначено концептуальні засади громадянського виховання. Без сумніву, наукова цінність даного дослідження полягає і в тому, що створена автором модель належним чином обґрунтована. Модель, компонентами якої є структурні та функціональні елементи, (мету, педагогічні умови, концепцію, зміст, засоби, методи та форми; інтегративно-цільову програму, критерії, показники та рівні громадянської вихованості, результат - позитивна динаміка у громадянській вихованості курсантів), передбачає комплексність формування компонентів громадянської компетентності майбутнього спеціаліста у процесі професійно-педагогічного самовдосконалення. Позитивної оцінки заслуговує те, що дисертант розробив Концепцію громадянського виховання майбутніх офіцерів служби порятунку, яка розкриває мету, напрями та зміст громадянського виховання, визначає рівні організації виховної роботи, стратегічні напрями виховання, основні шляхи реалізації громадянського виховання у закладі вищої освіти, окреслює критерії оцінювання ефективності виховної діяльності та соціальну ефективність громадянського виховання:

Третій розділ дослідження став логічним завершенням роботи. Дисертантом достатньо повно представлена методика експериментальної роботи, її етапи, наведено якісний і кількісний аналіз отриманих результатів. У ході формувального експерименту було досліджено педагогічні умови та взаємодію складових моделі громадянського виховання майбутніх офіцерів служби порятунку.

Для проведення експерименту залучено достатню кількість респондентів. Якісний і кількісний аналіз результатів педагогічного експерименту дає підстави стверджувати, що реалізація авторської моделі сприяє формуванню і розвитку низки важливих професійних якостей курсантів.

Загальні висновки структуровані і у концентрованому вигляді коректно відображають основні досягнення, чим доводиться, що мета роботи досягнута і всі поставлені завдання виконано. Робота має велике практичне значення, і її основні ідеї можуть бути використані значно ширше, ніж пропонує дисертант. Всі додатки дисертації слушні, оскільки надають додаткову інформацію та показують результати впровадження розробок автора.

Отже, достовірність проведених досліджень забезпечена: теоретичним обґрунтуванням вихідних позицій дисертації; системним аналізом теоретичного й емпіричного матеріалу; застосуванням комплексу методів, адекватних об'єкту, предмету, меті та завданням дослідження; всебічним аналізом дослідницьких даних педагогічного експерименту з урахуванням кількісних та якісних показників; репрезентативністю вибірки для експериментальної роботи; позитивним досвідом впровадження результатів дослідження у педагогічну практику.

Назва дисертації відповідає спеціальності та суті досліджуваної проблеми. Дисертація має традиційну структуру, і складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Велика кількість використаних джерел (225 найменування) свідчить про обізнаність автора з різними поглядами дослідників стосовно проблеми, що досліджується.

Головні досягнення автора полягають у тому, що: вперше обґрунтовано педагогічні умови громадянського виховання майбутніх офіцерів служби порятунку (конструювання змісту громадянського виховання майбутніх офіцерів служби порятунку з урахуванням специфіки професійної діяльності; розвиток професійно ціннісних орієнтацій курсантів на основі концепції громадянського виховання майбутніх офіцерів служби порятунку; реалізація форм і методів громадянського виховання на основі інтегративного підходу); на основі визначених концептуальних засад розроблено модель громадянського виховання майбутніх офіцерів служби порятунку у закладі вищої освіти; *подальшого*

розвитку *набули* теоретичний зміст, форми та методи громадянського виховання у процесі професійної підготовки майбутніх офіцерів служби порятунку.

Основні результати дослідження опубліковано в 17 публікаціях, у тому числі: 6 статей у провідних фахових виданнях, затверджених ВАК України, 9 - у журналах і збірниках наукових праць, 6 тез у збірниках матеріалів конференцій.

Автореферат відповідає змісту та структурі дисертації. У ньому достатньо повно викладено основні наукові здобутки, пропозиції та висновки дисертанта.

Разом із позитивними моментами, що були визначені нами вище, про дисертаційну роботу, можна висловити певні побажання та звернути увагу на окремі її недоліки:

1. У 2 завданні дослідження зазначено: «Визначити концептуальні засади», а в науковій новизні задекларовано, та не конкретизовано концептуальні засади громадянського виховання майбутніх офіцерів служби порятунку.

2. У тексті автореферату не знайшла відображення специфіка громадянського виховання майбутніх офіцерів служби порятунку як об'єкта громадянського виховання.

3. У дисертаційному дослідженні недостатньо представлені зарубіжні вчені, які працювали у галузі даної проблематики.

4. Необхідність однакового підходу щодо представлення результатів експериментального дослідження. У таблицях 3.6. та 3.12. зазначено лише абсолютні величини реципієнтів та відсутні відсоткові дані.

5. На нашу думку, треба було чіткіше виділити переваги та недоліки застосування авторської методики в реальній педагогічній практиці.

6. У додатках доцільно було представити вимоги до громадянських компетентностей діючої освітньо-професійної програми підготовки майбутніх офіцерів служби порятунку.

Слід зазначити, що вказані зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Великого Яреми Богдановича - «Педагогічні умови громадянського виховання майбутніх офіцерів служби порятунку». Дисертація є самостійною завершеною працею на актуальну наукову тему, в якій на основі виконаних автором досліджень сформульовані та обґрунтовані наукові положення, висновки і практичні рекомендації.

Дисертаційне дослідження відповідає вимогам поданих на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук і наведених у «Порядку» присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567 (зі змінами), а його автор - Великий Ярема Богданович - заслуговує присудження йому наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 - теорія і методика виховання.

Офіційний опонент -

Заступник командира з морально-психологічного забезпечення 25 навчального центру військової служби правопорядку, м. Львів
кандидат педагогічних наук, доцент



О.А. Зарічанський

Підпис офіційного
опонента О.А. Зарічанського засвідчую:
ТВО командира 25 навчального центру ВСП
майор



О.М. Головецький